

**KIRJALLISTEN TÖIDEN
TEKNISET KIRJOITUSOHJEET**

**Lapin yliopisto
Matkailututkimus**

Kevät 2023

Minna Nousiainen ja Soile Veijola

Tammikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Käsissäsi on mallitekstin muotoon laadittu ohjeistus matkailututkimuksen erilaisia opiskeluun liittyviä kirjallisia töitä varten. Niissä käytetään lähdeviitteitä, ja on tärkeää osata käyttää lähdeviitteitä ja liittää mukaan asianmukainen kirjallisuusluettelo. Juuri lähdeviitteiden käyttö erottaa tieteellisen tutkimustekstin muista tekstilajeista.

Kirjalliset työt voivat yliopistossa olla harjoitustöitä, esseitä, referaatteja, luentopäiväkirjoja, erilaisia raportteja sekä opinnäytetöitä: kandidaatti- tai pro gradu -tutkielmia samoin kuin väitöskirjoja. Kirjallisten töiden tulisi siis muistuttaa ulkoasultaan tätä raporttia ja seurata sen antamia opintosuoritusten ja opinnäytteiden raportointiin liittyviä teknisiä ohjeita.

Ohjeissa käydään läpi akateemisen kirjoittamisen perusasioita, kirjoitelmien ulkoasua ja jäsentelyä, taulukoiden ja kuvioiden käyttöä, lähdeviitteiden merkitsemistä, lähdeluettelon laadintaa sekä akateemisen kirjoittamisen ja julkaisemisen etiikkaa.

Tiivistelmä kirjoitetaan rivivälillä 1. Tiivistelmä sivua ei välttämättä tarvita lyhyissä harjoitustöissä, mutta sen laatimista on hyvä harjoitella opintojen alusta lähtien kandidaatti- ja maisteritutkielmia varten. Se on pakollinen osa niitä, samoin kuin väitöskirjojen käsikirjoituksia.

Ohjeistus on kirjoitettu ilman tavutusta ja oikean reunan tasaamista lukemisen helpottamiseksi. Kirjallisen työn ulkoasun voi niin halutessaan tai kurssiohjeistuksen ohjaamana viimeistellä tavutuksella ja oikean reunan tasauksella käsikirjoituksen valmistuttua.

Huomioithan, että tiivistelmän on aina mahdollista yhdelle sivulle. Siksikin siinä on 1-riviväli.

AVAINSANAT: Kirjallinen työ, ulkoasu, kieliasu, viittaustekniikka, opinnäytetekstien viimeistely, tekstiviitteet, lähdeluettelo, akateeminen etiikka

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	5
2. YLEISIÄ OHJEITA	6
2.1 Tekstin ulkoasu.....	6
2.2 Kieliasu.....	8
3. PÄÄLUVUT JA ALALUVUT	9
3.1 Ensimmäinen alaluku	9
3.2 Toinen alaluku.....	10
4. KUVIOT JA TAULUKOT	10
4.1 Kuviot ja kuvat	11
4.2 Taulukot.....	11
5. LÄHDEVIITTEIDEN MERKITSEMINEN	12
5.1 Yleisperiaatteet ja erilaiset viittaustekniikat.....	12
5.2 Kirjat ja artikkelit	15
5.3 Internetlähteet.....	18
5.4 Tilastot.....	18
5.5 Julkaisemattomat lähteet	18
5.6 Haastattelut ja muut henkilökohtaiset tiedonannot.....	19
5.7 Tarkennuksia tekstiviitteisiin.....	19
5.8 Suorat lainaukset	20
5.9 Toisen käden lähteet eli sekundääriviitteet.....	22
6. LÄHDELUETTELO	23
6.1 Lähdeluettelon yleisperiaatteet APA-tyylin versiossa 7.....	23
6.2 Kirjat.....	24
6.3 Artikkelit tai luvut toimitetuissa kokoomateoksissa.....	25
6.4 Artikkelit tieteellisissä lehdissä	25
6.5 Internetlähteet.....	26
6.6 Muut lähteet.....	27
6.7 APSA-tyylin tekstiviitteet ja lähdeluettelo.....	28
7. YHTEENVETO	29

LÄHTEET	30
LIITE 1. Ohjeita liitteiden käytöstä.....	33
LIITE 2. Kansisivujen mallipohjat	34

Kuvioluettelo

1. Valokuvaamisen sopivuuden kokeminen: paikallisen (toinen) ja matkailijan (itse) näkökulmasta.....	11
2. Toisen kuvio otsikko.....	XX
3. Kolmannen kuvio otsikko.....	XX

Taulukkuuettelo

1. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot.....	12
2. Toisen taulukon otsikko.....	XX
3. Kolmannen taulukon otsikko.....	XX

1. JOHDANTO

On hyvä opetella kirjoittamaan johdanto myös pienempiin kirjoitelmiin. Johdata lukija työsi aihepiiriin heti alussa. Johdannossa annat lukijalle yleiskuvan siitä, mistä tekstissäsi on kyse ja mitä myöhemmissä osioissa tai luvuissa on odotettavissa.

Tämä opas sisältää tekniset ohjeet Lapin yliopiston matkailututkimuksen oppiaineen kirjallisten töiden ja muiden tutkimustekstien kuten opinnäytteiden laatimiseen. Ohjeistuksen ensimmäinen versio on laadittu vuonna 2011. Ohjeistuksen on laatinut ja päivittänyt aiempina vuosina tutkija Heli Ilola. Nyt sen ovat päivittäneet ja täydentäneet professori Soile Veijola ja yliopisto-opettaja Minna Nousiainen. Myös matkailututkimuksen oppiaineen muuta henkilöstöä on osallistunut päivitystyön kommentointiin ja viimeistelyyn. Jos mieleesi tulee parannusehdotuksia, ilmoita niistä (minna.nousiainen@ulapland.fi) ohjeistuksen jatkokehittämistä varten.

Vastaavat ohjeet englanninkielisten tekstien kirjoittamiseen löytyvät [oppiaineen verkkosivuilta](#). Oppaan tarjoaman yleisohjeistuksen lisäksi tulee noudattaa kulloistakin kurssitehtävää koskevia erityisohjeita.

Käsillä olevassa ohjeistuksessa käytetään viittauksissa APA-tyyliä tai -tekniikkaa. APA on lyhenne sanoista *American Psychological Association*. APA-tyyli on käytössä myös monilla oppiaineen kursseilla. Ohjeistusta on päivitetty aina APA-ohjeistuksen muuttuessa. Lähdeviitteiden merkitsemisen ja lähdeluettelon laatimisen perustana olevaa APA-tyyliä koskeva ohjeistus on laadittu käyttäen apuna alaosiossa 5.1 mainittuja verkkolähteitä.

Joillain kursseilla taas on käytössä APSA-tyyli (*American Political Science Association*). Viittaustyyliä on toki muitakin kuin nämä kaksi. Monilla tieteenaloilla käytetään ala- tai loppuviitetyylejä. Käsillä olevissa ohjeissa ei esitellä muita tyyliä kuin APA ja lyhyesti myös APSA.

On tärkeitä sekä oivaltaa viittaamisen eettiset periaatteet että oppia vähintään yksi viittaamisen tekniikka. Viittaustekniikan hallinta muun muassa estää tahattoman plagioinnin eli toisten ajatusten ominaan esittämisen mahdollisuuden. Kussakin kirjallisessa työssä on käytettävä systemaattisesti yhtä viittaustyyliä. Viime kädessä eri oppiaineissa ja matkailututkimuksen oppiaineen sisällä kurssien vetäjä kertoo, mitä viittaustyyliä sillä kurssilla odotetaan käytettävän.

Mitä nopeammin opettelet kirjoittamaan tekstisi ohjeiden mukaan, sitä vähemmän joudut miettimään teknisiä asioita opintojen myöhemmässä vaiheessa. Kun hallitset oikean tekniikan, voit keskittyä varsinaiseen asiaan eli lukemiseen, tutkimiseen, ajattelemiseen ja ajatustesi viestimiseen lukijalle mahdollisimman kirokkaasti.

2. YLEISIÄ OHJEITA

2.1 Tekstin ulkoasu

Pro gradu -tutkielman ja kandidaatintutkielman kansilehdelle ja tiivistelmälle on olemassa omat ohjeensa. Katso Liite 2. Esimerkiksi pro gradu -työssä uusi luku pääotsikoineen aloitetaan aina uudelta sivulta. Lyhyemmissä töissä teksti etenee ilman sivunvaihtoa ennen pääotsikoita ja alaotsikoita.

Kirjallisella harjoitustyöllä tulee olla erillinen **etusivu**, josta käyvät ilmi seuraavat asiat:

- työn otsikko
- lukukausi ja kirjoitelman laatimispäivä (= valmistumispäivä) tai seminaariesitelmän tms. esittämispäivä
- opintojakso, johon tehtävä kuuluu: koodi ja jakson nimi. Jos samaan opintojaksoon kuuluu useita harjoitustöitä, etusivulla kerrotaan myös, mikä osatehtävä on kyseessä (numero ja/tai nimi)
- tekijän nimi ja nimen jälkeen sulkuihin opiskelijanumero
- tekijän sähköpostiosoite
- vastuopettajan nimi (pro gradu -tutkielman kannessa ei mainita ohjaajien nimiä).

Näiden perustietojen merkitseminen varmistaa, että suoritukset tulevat oikein käsitellyiksi ja rekisteröidyiksi. Ei siis riitä, että erillisessä saatteessa kerrotaan, mikä tehtävä on kyseessä. Jokaisesta tehtävästä tulee ensi silmäyksellä nähdä, mihin opintojaksoon se liittyy, kuka sen on laatinut, ja milloin sekä kenen luettavaksi se on tarkoitettu. Vastuopettajan ilmoittaminen varmistaa sen, että mahdollisesti hukkateille joutuneet paperit päätyvät oikeaan osoitteeseen. Voit halutessasi elävöittää kansisivua kuvalla tai muulla tavoin. Muutenkin voit – muissa kuin kandidaatin- ja maisterintutkielmissa – laatia kansisivun haluamallasi tavalla, kunhan siitä näkyvät selvästi edellä todetut perustiedot.

Huom. Edellä kuvatut ohjeet *eivät* koske graduja tai kandidaatintutkielmia. Viimeksi mainittujen kansimallit löytyvät tämän tiedoston lopusta Liitteinä.

Tekstiosuus

Käytä kohtuullisia **marginaleja**: vasemmalla ja oikealla 2½ cm, ylhäällä ja alhaalla 2½ cm.

Fonttina kirjallisissa töissä on Times New Roman ja pistekokona 12. Voit vastuuopettajan suostumuksella käyttää myös jotain muuta fonttia, mikäli siihen on hyvät perustelut.

Jos käytät **oikean reunan** tasausta, huolehdi tavuttamalla siitä, ettei tekstiriveille synny isoja, lukemista häiritseviä aukkoja. Vaihtoehto tavutukselle ja oikean reunan tasaukselle on jättää tekstin oikea reuna liehuksi ja olla tavuttamatta tekstiä.

Käytä työn varsinaisessa tekstiosuudessa **riviväliä 1,5**. Muistathan, että opinnäytetöiden tiivistelmissä sekä lainaussisennyksissä käytetään kuitenkin riviväliä 1.

Teksti koostuu kappaleista, kappaleet virkkeistä ja virkkeet lauseista. Tekstissä **kappaleet** (*paragraphs*) erotetaan toisistaan tyhjällä rivillä. Kappaleiden alkua ei ole tarpeen sisentää, jos kappalejako merkitään tyhjällä rivillä. Kappaleiden pituuksien vaihtelu elävöittää tekstin rytmiä, mutta joko yhden virkkeen tai koko sivun mittaisia kappaleita ei tule käyttää.

On syytä mainita, että kappale-sana (*paragraph*) tarkoittaa aivan eri asiaa kuin sana *luku* (*chapter*). Kappaleeksi kutsutaan esimerkiksi nyt lukemaasi tekstijaksoa, joka alkaa sanoilla ”On syytä mainita” ja päättyy sanaan ”*chapter*”. Luku taas on pääotsikollinen ja yleensä numeroitu tekstin osakokonaisuus, joka voi puolestaan sisältää useampia *alalukuja*. Sanat kappale ja luku tarkoittavat lasten koulukirjoissa samaa asiaa: useimmiten yhden kappaleen ja sivun mittaista koulukirjan lukua. Sanojen sekoittamisesta koituu kuitenkin ongelmia kirjoitettaessa pidempiä tekstejä aikuisina opiskelijoina. Lisättäköön, että esseissä ja artikkeleissa kappaleita laajempien kokonaisuuksien kohdalla puhutaan *osioista* (*section*). Vain kirjoissa, kokoomateoksissa ja laajoissa raporteissa puhutaan *luvuista* (*chapter*).

Sivunumerointi aloitetaan juoksevana kansisivulta alkaen. Sivunumeroa ei kuitenkaan merkitä näkyviin kansisivulle, vaikka kansisivu lasketaankin mukaan numerointiin.

Ensimmäinen näkyviin tuleva sivunumero on näin ollen 2. Sivunumerointi jatkuu myös lähdeluettelosivuilla ja liitteissä silloin, kun liitteet ovat osa tekstitiedostoa. (Ks. ohjeet liitteiden käytöstä, liite 2).

Opettele alusta alkaen **sisällysluettelon** laadinta tekstinkäsittelyohjelman sisällysluettelotoimintoa käyttäen, jolloin luettelo päivittyy automaattisesti. Näin säästät vuosien mittaan runsaasti aikaa ja vältät virheitä, joita helposti tulee, jos päivität sisällysluetteloita manuaalisesti.

Pro gradu -tutkielmissa pääluku aloitetaan aina uudelta sivulta, mutta alaluvut jatkuvat suoraan samalta sivulta. Lyhyemmissä teksteissä uuden osion ja alaosion otsikko kirjoitetaan aina edellisen osion jatkoksi ilman sivunvaihtoa.

Tarkistathan myös kaikissa kirjallisissa töissäsi lopuksi, ettei työhön jää vahingossa pää- tai alaotsikoita sivun alareunaan varsinaisen tekstin alkaessa vasta seuraavalta sivulta. Vahingon voi estää sivunvaihtokomennolla CTRL-Enter. Myös kuvioiden ja taulukoiden otsikoiden on oltava samalla sivulla kuin itse kuviot ja taulukot. Tekstissä ei saa olla tarpeettomia tyhjiä rivejä eikä tyhjiä sivuja tiedoston lopussa. Ulkoasun on hyvä olla muutenkin kaikin puolin viimeistelty.

Kun luet ja omaksut tekniset ohjeet heti opintojesi alussa, ja kirjoitat alusta alkaen niiden avustamana harjoitustöitäsi, esseitäsi ja tutkielmiasi, sinun ei tarvitse käyttää tarpeettoman kauan aikaa tekstin teknisen viimeistelyn opettelemiseen ja lähdeviitteiden täsmentämiseen enää tekstin viimeistelyvaiheessa. Usein tekstien viimeistä jättöpäivää edeltäviin päiviin liittyy muutenkin aikapaineita. Lisäksi saat ohjaajiltasi ja muilta lukijoilta enemmän hyödyllisiä kommentteja, kun he pystyvät keskittymään tekstisi sisällölliseen antiin muotoseikka- tai kielivirheiden kommentoinnin sijasta.

2.2 Kieliasu

Pyri kaikissa harjoitustöissä selkeään, asialliseen ilmaisuun. Tehtävästä riippuen persoonallisen sävyn aste tai kirjoitustyyli voi vaihdella – esimerkiksi luentopäiväkirjassa tai kokeellisessa, taiteellisessa kirjoittamisessa voi käyttää henkilökohtaisempaa kirjoitustyyliä kuin teoreettisen viitekehyksen tai empiirisen tutkimusaineiston analyysin raportoinnissa. Tekstin tulee kuitenkin aina olla ymmärrettävää, eikä viittaamisen eettisestä tarkkuudesta saa tinkiä. Vältä sekä puhekielisiä että tarpeettoman monimutkaisia ilmauksia sekä akateemista jargonia, jota et itsekään ymmärtäisi. Suosi yhden tai kahden lauseen mittaisia virkkeitä kolmen tai neljän lauseen mittaisten virkkeiden sijasta. Virkkeeseen mahtuu yksi tai useampi lause, ja se päättyy aina pisteeseen, huutomerkkiin tai kysymysmerkkiin. Lauseet virkkeen

sisällä puolestaan voivat päättyä pilkkuun, kaksoispisteeseen, puolipisteeseen ja ajatusviivaan.

Jos sinulla on vaikeuksia lauserakenteissa, yhdyssanojen kirjoituksessa, puolipisteen ja kaksoispisteen tehtävien välisessä erossa, tai vaikkapa pilkkusäännöissä lauseenvastikkeiden tai lauseiden välillä, kertaa niitä kielioppioppaista ja kiinnitä niihin erityistä huomiota, kunnes ne alkavat mennä automaattisesti oikein. Älä unohda myöskään ajatusviivaa – joka on erinomainen pilkkujen korvike – mutta jos käytät sitä, muista tehdä oikea ajatusviiva (kuten yllä) eikä yhdysmerkki, joka on lyhyt viiva. Tekstinkäsittelyohjelmassa voi olla automaattisia korjausasetuksia viivojen pituuksille, joten ohjelma voi myös huomaamattasi korjata lyhyeksi kirjoittamasi viivan pitkäksi. Mahdolliset virheitä aiheuttavat asetukset kannattaa poistaa. Pitkä viiva syntyy kirjoittamalla kaksi lyhyttä viivaa, tyhjä lyönti, joku sana, ja napakka enter.

Jos voit, pyydä joku ulkopuolinen lukemaan kirjoittelmasi siinä vaiheessa, kun se on mielestäsi valmis, ja kertomaan, onko teksti selkeää ja ymmärrettävää. Tulemme usein itse sokeaksi omalle tekstillemme, emmekä huomaa kielioppivirheitämme tai vaikeaselkoisia ilmauksia. Hyvinkin tehty työ voi menettää vaikuttavuuttaan, jos toistuvat kielivirheet häiritsevät lukijaa ja hämärät lauseen muotoilut estävät häntä ymmärtämästä, mitä haluat sanoa. Kyse ei siis ole pelkästä muodollisuudesta vaan viestin perillemenosta.

3. PÄÄLUVUT JA ALALUVUT

Saat mieluusti kertoa lukijalle, mistä pääluvussa (tai -osiossa) on kysymys, tai johdattaa hänet aiheeseesi, ennen ensimmäistä alaluvun otsikkoa.

3.1 Ensimmäinen alaluku

Lukujen otsikoinnissa ja rakenteissa samat periaatteet pätevät niin pitkiin kuin lyhyempiin teksteihin. (Lyhyissä teksteissä lukujen ja alalukujen sijasta puhutaan kuitenkin *osioista*.) Yleensä ainakaan opinnäytetöitä lyhyempiin teksteihin ei kannata kirjoittaa enää ala-aluosioita, sillä se tekisi tekstistä katkonaista ja hyppelehtivää.

Jos käytät samantasoisia alaotsikoita, niitä on oltava vähintään kaksi. Jos sinulla on työssäsi alaotsikko 3.1, tulee siinä olla myös alaotsikko 3.2 jne. Huomaa myös, että alaotsikon numeroinnissa viimeisen numeron jälkeen ei merkitä pistettä.

Otsikointi kertoo tekstin jäsentelystä. Siihen kannattaa kiinnittää erityistä huomiota. Otsikot auttavat sekä sinua itseäsi että lukijaa hahmottamaan työsi rakennetta. Kun kirjallinen tehtävä on valmis, käy se kertaalleen läpi ja esitä jokaisen pää- ja alaotsikon kohdalla itsellesi seuraavat kysymykset. Käsitelläänkö tässä luvussa, osiossa tai alaluvussa otsikossa kerrottua asiaa? Eteneekö teksti lukijan kannalta loogisessa ja ymmärrettävissä olevassa järjestyksessä? Jos vastaus on kielteinen, mieti uudelleen lukujen jäsentelyä tai otsikointia. Sama koskee tietysti koko tekstikokonaisuutta: koko työn otsikon tulisi tiivistää sen pääsisältö.

Mieti sitäkin, ovatko kaikki alaluvut tarpeellisia. Pääluku tai -osio ei nimittäin saa sisältää esimerkiksi yhden tai kahden kappaleen (*paragraph*) pituisia alalukuja tai -osioita. Ilman väliotsikoitakin, mutta loogisesti etenevä teksti antaa paremman yleisvaikutelman kuin lukuisista lyhyistä, katkonaisista alaluvuista koostuva pääluku. Pidä kuitenkin samalla kappalejaotuksella huoli, että teksti etenee sujuvasti asiasta seuraavaan asiaan.

3.2 Toinen alaluku

Kerrataanpa. Jos sinulla on työssäsi alaotsikko 3.1, tulee siinä olla myös alaotsikko 3.2, ja kussakin alaluvussa tai -osiossa tulee käsitellä otsikossa luvattua asiaa.

Hyvin jäsenellystä ja otsikoidusta kirjoitelmasta näkee nopealla silmäyksellä, mitä asioita siinä tarkastellaan. Tästä on hyötyä lukijalle mutta myös sinulle itsellesi: voit sisällysluetteloa katsomalla ja työtä selaamalla helposti tarkistaa, oletko käsitellyt kaikki tarvittavat asiat.

Työ kannattaa muutenkin lukea ajatuksella läpi ainakin kertaalleen kirjoittamisen jälkeen ja mieluiten antaa sen hieman ”levätä” ennen lukemista. Kun palaat tekstiin esimerkiksi viikon tai kahden päästä, näet sen jo uusin silmin ja huomaat mahdolliset täsmennystä ja korjausta vaativat kohdat paremmin. Varaa siis aikaa tehtävän viimeistelyyn.

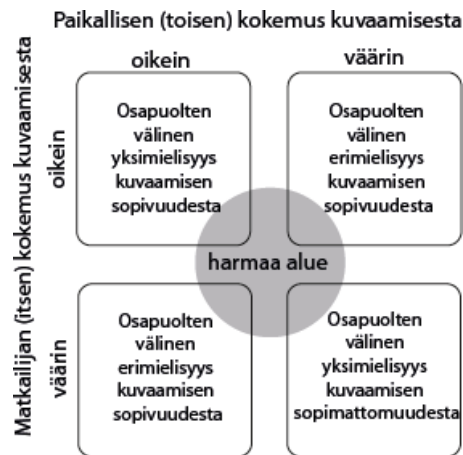
4. KUVIOT JA TAULUKOT

Osiossa 4 käsitellään kuvioiden ja taulukoiden sijoittamista teksteihin. Kuvioiden ja taulukoiden numerointiin ja otsikointiin sekä tarvittaviin lähdeviitteisiin syytä kiinnittää erityistä huomioita.

4.1 Kuviot ja kuvat

Kaikki kuviot ja kuvat numeroidaan ja otsikoidaan. Otsikko sijoitetaan kuvion alapuolelle.

Jokaiseen kuvioon on viitattava myös tekstissä, ja viittauksessa käytetään pientä alkukirjainta (kuvio 1). Voit käyttää joko termiä *kuvio* tai *kuva*, mutta käytä yhdessä työssä vain jompaakumpaa.

Kuvio 1 Valokuvaamisen sopivuuden kokeminen: paikallisen (toinen) ja matkailijan (itse) näkökulmasta. Lähde: Stewart, Ilola & Lüthje, 2014, s. 20.

Kuvioihin merkitään lähdeviite aina silloin, kun tiedot eivät ole peräisin omasta aineistosta tai omasta päästä. Jos muokkaat muiden tekemiä kuvioita, merkitse mukaan sekä alkuperäinen lähde että tieto sen muokkaamisesta. Kuvioiden tulee olla selkeitä sekä helposti tulkittavia ja samantyyppisten kuvioiden tyyliltään ja muotoiluiltaan yhtenäisiä.

4.2 Taulukot

Myös kaikki taulukot numeroidaan ja otsikoidaan. Otsikko sijoitetaan – toisin kuin kuvioissa – taulukon *ylä*puolelle. Jokaiseen taulukkoon tulee olla viittaus (taulukko 1) itse tekstissä. Voit laatia taulukot teknisesti haluamallasi tyylillä. Pääasia on, että nekin ovat selkeitä, helposti luettavia ja tyyliltään yhtenäisiä.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot.

Taustatiedot	Lkm	%
<i>Sukupuoli (n=308)</i>		
Mies	141	45.8
Nainen	167	54.2
<hr/>		
<i>Ikä (n=305)</i>		
–18 v.	22	7.2
18–35 v.	99	32.5
36–50 v.	139	45.6
50– v.	45	14.8
<hr/>		
<i>Asuinpaikka (n=307)</i>		
Suomi	224	73.0
Muu Eurooppa	71	23.1
Aasia	12	3.9

Jos taulukot tai niiden sisältämät tiedot ovat peräisin muualta kuin omasta päästäsi tai omista aineistoistasi, välittömästi niiden alapuolelle on merkittävä käytetty lähde.

5. LÄHDEVIITTEIDEN MERKITSEMINEN

Osiossa 5 esitellään ohjeet lähdeviitteiden merkitsemisestä itse tekstiin. Tekstin loppuun tulevan *lähdeluettelon* laatimista puolestaan tarkastellaan seuraavassa osiossa

5.1 Yleisperiaatteet ja erilaiset viittaustekniikat

Tieteellisen kirjoittamisen lähtökohta on viittaaminen aiempaan tutkimuskirjallisuuteen sekä viittaamisen suorittaminen eettisesti – eli teknisesti – moitteettomasti. Se tarkoittaa sitä, että kun kirjallisessa työssä esitetään kirjallisesta tai muusta lähteestä peräisin oleva tieto, lähteeseen on viitattava asianmukaisella tarkkuudella. Poikkeuksen muodostavat yleistiedoksi laskettavat tosiasiat tai yhteiskunnassa tai jollain tieteenalalla vakiintuneet ja laajalti hyväksytyt ajatusmallit; niihin ei ole aina välttämätöntä lisätä lähdeviitettä.

Silloin, kun kyseessä on tutkijoiden työn tuloksena syntynyttä tai syntyvää argumentaatioita, on kuitenkin tehtävä viittausten avulla selväksi, mikä on jonkun toisen ajattelua tai muualta peräisin olevaa tietoa ja mikä taas kirjoittajan omaa analyysiä tai pohdintaa. Pahimmassa tapauksessa kirjoittajaa voidaan syyttää plagioinnista – toisten ajatusten ja tutkimustyön tulosten varastamisesta – mistä koituu myös juridisia seuraamuksia tai lievimmissä tapauksissa tekijän uskottavuus opinnäytteen tai tieteen tekijänä vaarantuu.

Viittaustekniikoita on tarjolla useita erilaisia. Olennaisinta on ymmärtää niiden kaikkien lähtökohtana oleva akateeminen etiikka eli aiemmin tehdyn työn arvostus ja uuden tutkimuksen nojaaminen kriittisesti mutta samalla asianmukaisesti kunnioittaen aiemmin tehtyyn tutkimukseen. Kun hallitsee hyvin ainakin yhden viittaustyylin, on helppo soveltaa tilanteen mukaan myös muita tekniikoita. Vaikka eri tieteenaloilla, tieteellisissä lehdissä, maissa, kustantamoissa ja oppiaineissa sovelletaankin teknisiltä yksityiskohdiltaan-toisistaan poikkeavia viittauskäytäntöjä, logiikka on silti kaikissa sama.

Matkailututkimuksen oppiaineessa käytetään lähdeviitteiden merkitsemisessä ja lähdeluettelon laatimisessa lähtökohtaisesti APA-tyyliä. Lyhennys viittaa *American Psychological Association* -järjestöön, jonka laatimasta ohjeistuksesta on kyse. APA-viittaustyyli on yleisimmin käytettyjä standardeja matkailututkimuksen alalla. Siihen nojaavat muun muassa *Annals of Tourism Research* sekä kotimainen *Matkailututkimus*-lehti.

Oppiaineen suomenkielisessä pro gradu -tutkielmaseminaarissa ja monilla kursseilla käytetään myös APSA-tyyliä (*American Political Science Association*). Sekä APA:ssa että APSA:ssa on kyse *tekstiviitteistä* eli *sisäviitteistä*. Niissä viitteet kirjoitetaan tekstin sisään.

Näiden rinnalla suosiossa ovat myös *ala- tai loppuviitteitä* käyttävät viittaustekniikat, joita sovelletaan etenkin historiatieteissä samoin kuin suurelle yleisölle suunnatuissa tiede- ja tietokirjoissa. Esimerkiksi oppiaineessa julkaistu oppikirja *Matkailututkimuksen lukukirja* (Veijola, 2013) on kirjoitettu loppuviitteitä käyttäen. Suuri lukeva yleisö pitää tekstissä olevia tekstiviitteitä usein lukukokemustaan häiritsevinä – toisin kuin akateeminen lukeva yleisö, joka taas pitää niiden puuttumista tai vähäisyyttä häiritsevänä. Jätämme tällä kertaa opaslehtisestämme ala- ja loppuviitteiden tarkemman ohjeistuksen pois. Niiden käyttöön voi tutustua edellä mainitun oppikirjamme ohella vaikkapa Harri Hautajärven Lapin matkailuarkkitehtuurin historiaa koskevan väitöskirjan avulla. Kirja löytyy myös verkosta. <https://aalto.fi/bitstream/handle/123456789/19766/isbn9789526037158.pdf;sequence=1>.

APA-tyyli

APA-ohjeistus sisältää viittausjärjestelmän lisäksi myös muita kirjoittamisen muotoon, esimerkiksi aineistolainauksiin liittyviä ohjeita. Matkailututkimuksen kirjallisissa töissä kyseistä ohjeistusta noudatetaan kuitenkin vain viittaustyyliissä ja lähdeluettelon laatimisessa.

Tarkempia tietoja, ohjeita ja esimerkkejä APA-tyylistä löytyy esimerkiksi seuraavista osoitteista: www.apastyle.org/, www.waikato.ac.nz/library/guidance/referencing, https://owl.purdue.edu/owl/research_and_citation/apa_style/apa_style_introduction.html

Käsillä olevassa ohjeistossa APA-tyylin yksityiskohtia on sovellettu siten, että ne vastaavat paremmin suomen kielen normeja. APA:han on tarkoitettu alun perin englanninkielisiin teksteihin. Lyhenteissä ja muissa ilmauksissa on käytetty kautta linjan suomenkielisiä termejä ("Teoksessa", "ym.", "s.", "toim.", "2. painos"). Jos kirjoitat englanninkielistä tekstiä, käytä vastaavia englanninkielisiä termejä ("In", "et al.", "p." tai "pp.", "Ed." tai "Eds.", "2nd ed."). Jos käytät APA-tyyliä julkaistavaksi tarkoitetussa tekstissä, tarkista ohjeistuksen yksityiskohdat aikomaltasi julkaisijalta tai käsikirjasta *Publication Manual of the American Psychological Association* (ks. www.apastyle.org).

APSA-tyyli

Useiden suomalaisten kustantamoiden ja tiedejournaalien, mm. *Sosiologia*-lehden, käyttämä APSA-tyyli mahdollistaa viittaamisen laajentamisen yhtä virkettä pidemmäksi *pisteiden sijoittamisella* viittauksissa. Pisteiden sijoittelulla ilmaistaan viittauksen ulottuvuus yli virkerajojen saman *kappaleen* (*paragraph*) sisällä. Jos viite kohdistuu vain yhteen virkkeeseen, viite kirjoitetaan virkkeen sisälle, kuten APA:ssakin: (Meikäläinen 2015). Piste siis sijoittuu virkkeen ja viimeisen sulkumerkin jälkeen. Mutta jos viite kohdistuu useampaan virkkeeseen kyseisessä kappaleessa eli kattaa tekstissä useamman kuin yhden virkkeen, viite merkitäänkin ikään kuin omaksi virkkeekseen. (Meikäläinen 2015.) Kaksi pistettä tietyillä paikoilla. Lisättäköön, ettei viitteen kohdistuminen aiempiinkin virkkeisiin ole kuitenkaan loputon: sen katkaisee joko aiempi muu viite tai edeltävä kappalejako. Jokaisen kappaleen (*paragraph*) sisällä täytyy siis huolehtia siihen sisältyvät viittaussuhteet asianmukaisesti.

APSA-tyylin etu on se, että se mahdollistaa helpolla tavalla sisäviitteiden määrän vähentämisen viittaamisen tarkkuuta vähentämättä. Huomioitakoon, että myös APA-tyylillä voi kirjoittaa ilman sisäviitettä joka virkkeessä. Se onnistuu panostamalla muihin

kerronnallisiin keinoihin, jotta kirjoittajan omat päätelmät erottuvat siteerattujen kirjoittajien ajatuksista.

APSA-tyylistä löytyy lisää opastusta ao. linkkien kautta:

<https://blogs.helsinki.fi/kirjoittajantyokalupakki/viittaustekniikka/> (Kirjoittajan työkalupakki)

<https://libguides.aalto.fi/c.php?g=410672&p=2798012> (Aalto-yliopiston oppimiskeskus)

5.2 Kirjat ja artikkelit

Tästä alaluvusta eteenpäin tekstissä esitetään esimerkkejä lähdeviitteiden merkitsemisestä **APA-tyylillä**. Jotta esimerkit erottuisivat paremmin muusta tekstistä, ne on kirjoitettu tummanpunaisella fonttivärillä. Huom! Kun siirryt kirjoittamaan omaan tekstiisi lähdeviitteitä ja niihin perustuvaa tekstiä, käytä samaa fonttia ja väriä kuin muussakin tekstissä. Teknisissä ohjeissamme lisäväriä käytetään pedagogisessa tarkoituksessa.

Tekstissä esiintyvään viitteeseen merkitään kirjan tai artikkelin **tekijän** sukunimi ja sen jälkeen ilmestymisvuosi sekä sivut, joilta mainittu tieto löytyy, käyttäen lyhennettä s. Sivunumeron tai -numerot voi jättää merkitsemättä ainoastaan silloin, jos viittaa julkaisuun kokonaisuutena etkä vain tiettyyn sitaattiin, sivuun tai useampiin sivuihin. Tekijän nimen ja vuosiluvun väliin merkitään pilkku. Esimerkiksi: Matkailuinvestoinnit ja niiden rahoittaminen ovat sidoksissa yleiseen rahoitusmarkkinoiden kehitykseen (Vieru, 2017, s. 175). Sivunumerot jätetään toisin sanoen merkitsemättä *ainoastaan* silloin, kun viitataan julkaisuun kokonaisuutena, pääsisältöön. Kirjoita aina koko viite tekijätietoineen ja vuosilukuineen; älä siis käytä lyhenteitä ”mt.”, ”ma.”, ”ibid.”.

Jos teoksella tai artikkelilla on **kaksi tekijää**, suluissa olevaan viitteeseen merkitään molemmat sukunimet &-merkillä toisistaan erotettuina. Esimerkiksi: **Tunnettu Petsamon kävijä oli A.V. Ervasti, suomalaisten heimojen yhtymisaatteen ajaja, joka 1880-luvulla ryhtyi puoltamaan Suomen oikeuksia Jäämerellä (ks. Lampio & Hannikainen, 1921, s. 71).**

Jos **tekijöitä on kolme tai enemmän**, viitteeseen merkitään ensimmäiselläkin viittauskerralla vain ensimmäisen tekijän sukunimi ja lyhenne *ym.* Esimerkiksi Höckertin, Kugapin ja Lüthjen tekstiin viitattaessa: **Matkailun kehittämisen tulisi perustua avoimuudelle erilaisia osallistujia kohtaan ja vastavuoroiseen toisen hyvinvoinnista huolehtimiseen heidän välillään (Höckert ym., 2021, s. 20– 21).**

Jos samana vuonna ilmestyneiden julkaisujen tekijät ovat osittain samat, viitteeseen merkitään **jokaisella viittauskerralla** niin monta tekijää, että lukijalle tulee selväksi, mihin lähteeseen viitataan. Esimerkiksi **Kugapi, Höckert, Lüthje, Mazzullo & Saari, 2020 ja Kugapi, Laivamaa, Huhmarniemi & Kilpimaa, 2020** lyhentyisivät perusohjeen mukaisesti muotoon **Kugapi ym., 2020**, mutta jos kumpaakin käytetään samassa julkaisussa, niihin viitataan seuraavasti: (**Kugapi, Höckert ym., 2020; Kugapi, Laivamaa ym., 2020**).

Toimitettuun kirjaan tai raporttiin sisältyvään lukuun tai artikkeliin viitattaessa on viitattava viitatus luvun tai artikkeliin tekijään tai tekijöihin – ei kirjan tai raportin toimittajaan tai toimittajiin. Esimerkki:

Veijola, S. (2020). Kolmiomittausmenetelmän mallinnus. Teoksessa S. Veijola & K. Kyyrö(toim.), Kestävän matkailun monitieteiset mittarit kulttuuriympäristöissä (s. 76-83).*Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 26/2020*
<https://tietokayttoon.fi/julkaisut/raportti?pubid=URN:ISBN:978-952-287-934-9>

Jos taas viitataan toimitetun teoksen koko sisältöön, lähteeksi merkitään kirjan toimittaja(t).

Esimerkki:

Veijola, S. & K. Kyyrö (toim.), Kestävän matkailun monitieteiset mittarit kulttuuriympäristöissä. *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 26/2020*
<https://tietokayttoon.fi/julkaisut/raportti?pubid=URN:ISBN:978-952-287-934-9>

Jos julkaisu ei nimeä tekijää tai toimittajaa, viitteeksi merkitään **julkaisun tai artikkelin nimi** tai sen ensimmäiset sanat, jos nimi on pitkä. Esimerkiksi (ks. lähdeluettelo): **1860-luvulla oltiin lähellä Petsamon liittämistä Suomeen, mutta hanke ei toteutunut tuolloin eikä myöhemminkään 1800-luvulla (Suomenmaa..., 1931, s. 425).**

Yhteisöjen, kuten esimerkiksi Tilastokeskuksen tai Lapin liiton, julkaisuissa viitteeksi voidaan merkitä kyseinen **yhteisö**, jos tekijää ei ole ilmoitettu. Tärkeintä ei kuitenkaan ole se, mikä sana valitaan viitteeksi, vaan se, että kyseinen **lähde löytyy lähdeluettelosta juuri tekstissä käytetyn viitteen kohdalta**. Jos viitteeksi merkitään yhteisö, josta on käytössä myös vakiintunut lyhenne, ensimmäisellä kerralla mainitaan sekä yhteisön koko nimi että lyhenne. Esimerkki: **Kaikkiaan maassamme kävi vuonna 2000 lähes 3,8 miljoonaa ulkomailla asunutta matkailijaa (Matkailun edistämiskeskus [MEK], 2001, s. 3)**. Seuraavilla viittauskerroilla voidaan käyttää pelkkää lyhennettä, siis esimerkiksi **(MEK, 2001, s. 5)**. Lähdeluettelosta edellä mainitun esimerkin lähde löytyy tällöin MEK:n kohdalta.

Jos samassa kohdassa viitataan **useampiin lähteisiin**, viitteet sijoitetaan aakkosjärjestykseen ja erotetaan toisistaan puolipisteellä. Esimerkki: **Vaitolahdessa toimi kesäisin pienehkö matkailumaja, jonka käyttö oli kuitenkin melko vähäistä, sillä useimmat kävijät palasivat takaisin Liinahamariin samalla laivalla, jolla olivat saapuneetkin (Bodén, 1935, s. 63; Markkanen, 1987, s. 221–222).**

Jos samassa kohdassa viitataan **saman kirjoittajan useampiin lähteisiin**, kirjoittajan nimeä ei tarvitse toistaa, vaan viitteet erotetaan toisistaan vuosiluvulla ja pilkulla. Esimerkki: **(Veijola, 2006, 2020)**. Jos samalta tekijältä on useampia samana vuonna julkaistuja lähteitä, joihin kaikkiin viitataan tekstissä, käytetään kirjaimia a, b jne. erottamaan julkaisut toisistaan. Esimerkki: **Maallemuuttajien tyypittelyjä on esitetty muissakin tutkimuksissa (esim. Aho & Ilola, 2004a). Maaseudun elinvoimaisuutta yleisemmin on tarkasteltu eräissä 2000-luvun alkupuolella julkaistuissa tutkimuksissa (esim. Aho & Ilola, 2004b)**. Lähteille annetaan kirjaintunnukset kirjan tai artikkelin otsikon aakkosjärjestyksen mukaisesti.

Huomaathan myös, että viitteissä olevien sivunumerojen väliin tulee **ajatusviiva**, siis yhdysmerkkiä (eli tavuviivaa) pitempi viiva silloin, kuin viitataan useampiin sivuihin samassa lähteessä. Kuvitteellinen esimerkki: **(Mallikas, 2022, s. 250–265)**.

Jos julkaisupäätös on tehty, mutta lähdettä ei ole vielä julkaistu, tekstiviite on muotoa: **(Mallikas, tulossa)**, jos kyse julkaisupäätöksen saaneesta lähteestä ennen viimeistelyä. Jos kyse on jo täysin viimeistellystä ja painovalmiista julkaisusta, tekstiviite on muotoa **(Mallikas, painossa)**. Vuosilukua ei siis ilmoiteta, vaikka tuleva painovuosi olisikin tiedossa. Käsikirjoituksiin, joille ei ole vielä saatu julkaisupäätöstä julkaisijalta, kannattaa viitata kertomalla siitä vapaamuotoisesti, ei käyttämällä muodollista viittaustekniikkaa.

Jos käytät muuta kuin teoksen ensimmäistä painosta (MacCannell, 1976), käytä viitteessä ja lähdeluettelossa käyttämäsi painoksen vuosilukua. Esimerkki: **(MacCannell, 1999)**. Kauan sitten julkaistun ja myöhemmin useita uusia painoksia ja sen myötä julkaisuvuotia saaneiden julkaisujen – kuten vaikkapa matkailututkimuksen klassikon Dean MacCannellin *The Tourist*-teoksen – kohdalla ilmoita tekstiviitteessä sekä alkuperäinen julkaisuvuosi että käyttämäsi painoksen julkaisuvuosi; erota ne toisistaan kauttaviivalla. Esimerkki: **(MacCannell, 1976/1999)**. Lähdeluetteloon merkitään tekijän nimen jälkeen käyttämäsi painoksen vuosiluku, mutta tekstiviitteen loppuun tulee myös alkuperäinen julkaisuvuosi.

5.3 Internetlähteet

Internetlähteitä käytetään samalla periaatteella kuin kirjallisiakin lähteitä. Ensisijaisesti viitataan tekstin **kirjoittajaan**. Mikäli tekstin tuottamisvuosiluku on saatavilla, se ilmoitetaan kuten muissakin viitteissä. Esimerkki: **Ensimmäisenä tällaista palvelua kokeiltiin Kuhmossa, missä alkoi vuonna 1974 liikennöidä kulttuuribussi (Kyöstiö, 2004).**

Jos kirjoittaja ei käy ilmi, viitteenä käytetään **otsikkoa** tai otsikon paria kolmea ensimmäistä sanaa. Jos tekstin julkaisuvuosi ei käy ilmi, ei sitä luonnollisestikaan voida merkitä. Älä erehdy merkitsemään vuosiluvuksi esimerkiksi sitä vuotta, jolloin olet hakenut tiedon verkosta! Esimerkki: **Levin uudessa gondolihississä on 6 hengen gondoleja kaikkiaan 60 kappaletta ja hissi pystyy nostamaan ylös tunturin huipulle maksimissaan 2000 henkilöä tunnissa (Suomen ensimmäisen gondolihissin...).**

Samoja periaatteita käytetään myös muissa sähköisissä lähteissä, mm. podcasteissa. Podcastissa viitataan ensisijaisesti podcastin tekijään/tekijöihin tai toimittajaan/toimittajiin (ks. myös lähdeluettelo). Esimerkki: **Matkailun ympärivuotisuus arktisilla alueilla voidaan nähdä sekä uhkana että mahdollisuutena (Haanpää ym., 2019).**

5.4 Tilastot

Tilastolähteissä käytetään mahdollisuuksien mukaan samoja periaatteita kuin muissa kirjallisissa ja internetlähteissä. Esimerkki: **Huoneiden käyttöaste koko maassa helmikuussa 2022 oli 40% (Tilastokeskus, 2022).** Toinen esimerkki: **Huoneiden käyttöaste kasvoi koko maassa reilulla 11 prosentilla edellisvuoden helmikuuhun verrattuna (Tilastokeskus, 2022).**

Vuosiluku esimerkeissä viittaa Tilastokeskuksen internetsivulla ilmoitettuun päivitysajan-kohtaan.

5.5 Julkaisemattomat lähteet

Julkaisemattomia lähteitä koskevat pääosin samat periaatteet kuin kirjallisia ja internetlähteitä. Edellä mainittuja ovat esimerkiksi *konferenssi- ja seminaariesitelmät* sekä *oppimateriaalit* kuten opettajien luennot. Myös Laudassa julkaistut pro gradu -tutkielmat lasketaan julkaisemattomiksi lähteiksi. Kun viitataan esimerkiksi konferenssiesitelmään, viittauksena toimi esitelmän pitäjän nimi ja vuosiluku. Katso konferenssiesitelmän

merkintätapa lähteenä APA:n mukaan tämän oppaan lähdeluettelosta (ks. esim. Höckert ym., 2021; Jokinen & Veijola, 1996).

Opintojaksojen oppimateriaaleihin viitataan samalla periaatteella. Jos aineiston tekijä on tiedossa, viitteeksi tulevat tekijä ja vuosiluku. Esimerkki: **Kuten esimerkiksi Jutila (2019) toteaa, osallisuus on yhtäältä oikeuksia ja velvollisuuksia.**

5.6 Haastattelut ja muut henkilökohtaiset tiedonannot

APA-käytännön mukaan haastatteluja ja muita henkilökohtaisia tiedonantoja ei merkitä lähdeluetteloon. Niihin viitataan tekstissä käyttämällä ilmaisua ”henkilökohtainen tiedonanto”. Esimerkki: **Visit Greenlandin kestävyysjohtaja Stine Selmer Andersenin (henkilökohtainen tiedonanto, 3.5.2022) mukaan Grönlannissa ei ole tarpeeksi paikallisia työntekijöitä matkailutöihin.** Varsinaisten haastattelujen lisäksi henkilökohtaisia tiedonantoja ovat muun muassa puhelinkeskustelut ja sähköpostitse saadut tiedot. Huomattakoon, että tiedonkeruuseen liittyvien tiedonantojen ohella opinnäytteen tai julkaisun tekemiseen voivat vaikuttaa myös yhteistyö muiden tutkijoiden kanssa sekä yhdessä tuotetut tutkimukselliset ideat. Tällaisissa tapauksissa omaa työtä edesauttaneihin henkilöihin voi viitata – kiittäen – oman julkaisunsa Kiitokset -osiossa. Tiedeyhteisöllisyyttä tukevan käytännön harjoittelulle on tarjottu tilaisuus myös oppiaineen pro gradu -töissä.

5.7 Tarkennuksia tekstiviitteisiin

Viitettä ei aina tarvitse merkitä virkkeen loppuun. Sen voi sijoittaa myös virkkeen sisälle. Tällöin kirjoittajan nimi viitesanana tulee osaksi tekstiä, ja sulkuihin merkitään vuosiluku sekä mahdolliset sivunumerot. Esimerkki: **Selänniemi (1994) tarkastelee "maallisina pyhiinvaeltajina" niitä Ateenan kävijöitä, jotka ovat erityisen kiinnostuneita antiikin kulttuurista ja historiallisista nähtävyyksistä.** Käytä **aina** kaikkia viitetietoja yhdessä ”nipussa”: älä siis sijoita nimeä, vuosilukua ja sivunumeroa eri puolille virkettä.

Huomioi myös, että viitatus kirjoittajan nimi osana tekstiä (eikä koko viitteen sijoitus suluissa) korostaa samalla kyseisen kirjoittajan omaa kontribuutiota esille nostamaansa asiaan. Hän ei siinä tapauksessa, sinun mukaasi, ole vaikkapa vain yksi monista samasta asiasta kirjoittaneista). Kannattaa hyödyntää kyseisten viittaustapojen välistä merkityseroa, jos pystyy arvioimaan lähteidensä ”uraaurtavuutta” suhteessa esitettyihin väitteisiin tai tutkimustuloksiin.

Kun viite on osa tekstiä ja tekijöitä on kaksi, ei käytetä &-merkkiä vaan ja-sanaa tekijöiden nimien välissä. Esimerkki:

Kuten Veijola ja Valtonen (2007, s. 28) toteavat, matkailututkimus menettää yhteytensä elettyihin sosiaalisiin todellisuuksiin, jos sen edustajat mieltävät mallikuluttajan *homo economicukseksi* – toisin sanoen puhtaasti taloudellisin perustein toimivaksi olenoksi.

Silloin, kun ei suoraan viitata tiettyyn lähteessä olevaan tietoon, vaan halutaan pikemminkin kertoa lukijalle, mistä hän löytää puheena olevasta asiasta enemmän tietoa, käytetään viitettä ks. Se on lyhenne sanasta *katso*. Tai ks. esim. Esimerkki: **Napapiirin retkeilyalue Rovaniemellä on yksi esimerkki matkailuympäristöstä, joka pyrkii huomioimaan esteettömyyden (ks. Jutila, 2013).** Kun taas halutaan osoittaa, että käsitellystä asiasta on vallalla erilaisia käsityksiä, näkökulmia tai kantoja, tai että sitä on muualla tarkasteltu eri tavalla, käytetään viitettä vrt. – eli *vertaa*. Kyseistä lyhennettä on siis syytä käyttää lähinnä vain silloin, kun kirjoittajan oma kanta on erilainen tai ristiriitainen viitteessä mainitun lähteen kanssa.

5.8 Suorat lainaukset

Jos lainaat **toisen kirjoittajan** tekstiä suoraan eli sanasta sanaan, se pitää viestiä lukijalle. Merkitse lyhyet, alle 40 sanaa sisältävät suorat lainaukset lainausmerkkeihin. Esimerkki: **Morinin (1992, s. 4) mukaan pyhiinvaellus on "matka, jolle henkilö lähtee etsiäkseen paikkaa tai tilaa, joka edustaa hänen arvostamaansa ihannetta".**

Edellistä pidemmät suorat lainaukset erotetaan muusta tekstistä omaksi sisennetyksi kappaleekseen, eikä lainausmerkkejä tällöin käytetä. Sisennetyissä lainauksissa käytetään riviväliä 1. Esimerkki:

Matkan hankaluudet ovat huomattavasti pienempiä kuin keskiajan pyhiinvaeltajilla, mutta niihin suostuminen voi olla tietoista: Oikealla pyhiinvaellusmatkalla kuuluu olla myös koettelemuksia. On pystyttävä luopumaan omasta kylpyhuoneesta, peileistä, sileistä vaatteista, rauhallisesta aamuhetkestä sanomalehteä lukien. Olisi hyvä, jos matkalla joutuisi kokemaan edes vähän fyysistä ponnistusta, nälkää ja vaivaa. (Vauramo- Rankka, 1994, s. 7.)

Laadulliseen analyysiin nojaavissa tutkielmissa esitellään yleensä otteita aineistoista analyysin toteutuksen havainnollistamiseksi ja päätelmien ja tulkintojen perustelemiseksi. Silloin on syytä käyttää visuaalisesti mahdollisimman ”melutonta” mutta samalla selkeää

tapaa ilmaista ero kirjoittajan oman tekstin ja hänen aineistonäytteidensä välillä. Niin muun tekstin kuin aineistonäyteosuuksienkin on oltava yhtä helposti luettavia. Tavoitteenahan on, ettei lukija hypi lukemista jouduttaakseen aineisto-otteiden yli. Näiden kahden tekstityypin eron ilmaisemiseksi riittää se, että aineisto sisennetään ja sen riviväli tihennetään riviväliksi 1. Lukeminen käy tarpeettoman haastavaksi, jos aineistonäyte tämän lisäksi kursivoidaan, ja vielä kaiken lisäksi lisätään näytteeseen lainausmerkit.

Kursiivi on tavallista tekstiä raskaampaa luettavaa kokonaisissa virkkeissä tai pitkissä tekstipätkissä. Se, kursiivi, kuitenkin korostaa tekstissä erinomaisella tavalla tärkeitä, jäsentäviä avainsanoja, missä tehtävässä sitä onkin syytä käyttää aktiivisesti.

Esimerkit:

”Aineistonäytteen sisennys rivivälin muutoksen kera on lukijan kannalta riittävä viesti siitä, että kyse on lainauksesta. Sisennettyä kappaletta ei tarvitse tämän lisäksi sekä kursivoida että täydentää lainausmerkeillä.”

Sama teksti ilman turhia krumeluureja näyttäisi tältä:

Aineistonäytteen sisennys rivivälin muutoksen kera on lukijan kannalta riittävä viesti siitä, että kyse on lainauksesta. Sisennettyä kappaletta ei tarvitse tämän lisäksi sekä kursivoida että täydentää lainausmerkeillä.

Kun aineistonäytteen jälkeen haluat nivoa sitä koskevan tulkinnallisen väitteesi suoraan tiettyihin aineiston kohtiin, voit sisällyttää omaan tekstiisi *lyhyitä näytteitä aineistosta*, ja kursivoida ne vaikkapa keskellä väitevirkkeitäsi.

Jos taas jätät aineistonäytteestä pois asiayhteyteen kuulumattomia sanoja tai pidempiä pätkiä, eli katkaiset lainaamasi tekstiotteen jostain kohdasta, käytä katkaisun merkkinä kahta ajatusviivaa.

Tutkimusteksti, joka sisältää otteita aineistosta, näyttää siis tällaiselta:

Yksi haastateltavista ei kokenut matkailun kehittämistä alueella tärkeäksi: Mielestäni matkailu ei sovi meidän kyläämme, vaan olisi paljon tärkeämpää kehittää muita elinkeinoja (H4). Kaikki muut haastateltavat olivat sitä mieltä, että matkailua kylässä tulee edistää ja että se ei ole ristiriidassa muiden elinkeinojen kanssa. Tällä kannalla olivat esimerkiksi molemmat haastatellut maatalousyrittäjät:

Kyllä ilman muuta matkailua tulee kehittää. Matkailun ansiosta tänne voisi ehkä muuttaa uusia ihmisiä, nuoriakin. Itsekin voisinkin harkita majoituksen tarjoamista matkailijoille ja ehkä nuo meidän eläimetkin kiinnostaisivat matkailijoita. (H2)

Toisihan matkailu tänne elämää monella tavalla ainakin kesäaikaan, joten hyvä asia se on. Ja voisi hyvinkin tuoda lisätuloja monille. – – En kyllä halua matkailijoita tänne omalle tilalle, mutta voisi olla tosi hyvä juttu sellaisille, joita asia oikeasti kiinnostaa. (H1)

Tässä kohtaa onkin hyvä muistaa, ettei mitään asiakokonaisuutta – osiota, lukua tai alalukua – tule lopettaa suoraan lainaukseen aineistostasi tai muusta käyttämästäsi lähteestä. Päätä jokainen asiakokonaisuus omin sanoin ja päätelmin.

5.9 Toisen käden lähteet eli sekundääriviitteet

Alkuperäislähteitä tulee käyttää ensisijaisesti ja aina kun se on mahdollista. Toisen käden viitettä eli sekundääriviitettä käytetään silloin, kun alkuperäinen lähde ei ole saatavissa, tai kun halutaan sisällyttää toisen käden lähteen alkuperäisessä lähteessä olleen ajatuksen vieminen, kritisoiminen tai laajentaminen tai syventäminen, myös omaan tekstiin.

Yhteiskunta- ja ihmistieteissä tuotetaan myös sekundäärilähteissä omaperäisiä tulkintoja, koska tieteen kumuloituminen nojaa aina aiempaan tutkimukseen. Tutkimuskeskustelut toisin sanoen etenevät ja kehittyvät aiempaan tutkimukseen tehtyjen viittausten, arviointien, uudelleenkehittelyjen ja kritiikin myötä. Edellä mainituissa tutkimusperinteissä ei siis ole kyse vastaavalla tavalla selkeärajaisista ”löydöksistä” kuin mitä tapahtuu vaikkapa ympäristöbiologiassa, -ekologiassa tai lääketieteessä, jossa uudet havainnot julkaistaan primäärilähteissä, ja joissa niihin myös viitataan primäärilähteiden avulla.

Näin ollen yhteiskunta- ja ihmistieteitä sekä kulttuurintutkimusta edustavissa kirjallisissa töissä on eduksi kyetä viittaamaan asiantuntevasti niin alkuperäislähteisiin (tietyn teorian ensimmäiseen muotoiluun tai ensimmäiseen tutkimusasetelmaan, josta saatiin tietynlaisia tuloksia) kuin myös ainakin joihinkin ensimainittuja arvioiviin sekundäärilähteisiin. Asiantuntevuus ilmenee eriävien kantojen ja painotusten osoittamisessa ja vertailussa. Tällaista tekstin tuottamista voi hyvällä syyllä kutsua teoretisoivaksi kirjoittamiseksi.

Lukijan tulee joka tapauksessa saada tietää, kenen ajatuksista ja muista tutkimustuloksista esittämäsi tieto on alun perin peräisin, ja minkä lähteiden kautta sinä olet sen saanut.

Esimerkki: **Uusi työ on puhdasta virtuoosisuutta, uusia ja luovia tulkintoja samoilla työkaluilla kuin muillakin (Vähämäki 2003, Jokisen ja Veijolan, 2008, s. 168 mukaan).**

Tällä tavoin kerrot lukijalle, että olet löytänyt kyseisen väitteen Jokisen ja Veijolan julkaisusta (sekundäärilähde), ja he puolestaan ovat lukeneet sen Vähämäen julkaisusta (alkuperäislähde). Toki Vähämäkikin on voinut ammentaa ajatteluunsa aiemmista lähteistä, ja teoreettista taustoitusta voi mahdollisuuksien mukaan lähteä tutkailemaan tarkemminkin. Omaan lähdeluettelooni merkitsisit tässä tapauksessa APA-tyylillä kirjoittaessasi vain lukemasi eli tässä tapauksessa Jokisen ja Veijolan julkaisun.

6. LÄHDELUETTELO

6.1 Lähdeluettelon yleisperiaatteet APA-tyylin versiossa 7

Käyttäessäsi kirjallisessa työssä lähdeviitteiden merkitsemisessä APA-tyyliä, on myös lähdeluettelo koottava saman tyylin ohjeiden mukaan. Kuten tekstiviitteissäkin, myös lähdeluettelossa alkuperäisen APA-tyylin periaatteita on hieman mukailtu oppiaineen ohjeita varten. Seuraava ohjeistus perustuu APA7-tyyliin.

Merkitse lähdeluetteloon **kaikki – ja vain ne – lähteet, joihin olet tekstissä viitannut.**

Toisen käden lähteitä käytettäessä (ks. alaosio 5.9) lähdeluettelo ei merkitä alkuperäislähdettä. Lähdeluettelon tulee siis antaa lukijalle totuudenmukainen kuva niistä lähteistä, joihin olet itse tutustunut, ja joita olet hyödyntänyt työssäsi.

Jokaisen tekstissä viitteeksi merkityn lähteen tulee löytyä lähdeluettelosta **oikeasta kohdasta** eli sillä viitesanalla tai niillä viitesanoilla, jota tai joita tekstiviitteessä on käytetty. Jos samalta tekijältä on useampia lähteitä, ne merkitään lähdeluetteloon aikajärjestyksessä vanhimmasta uusimpaan. Mikäli samalla kirjoittajalla on sekä yksin että yhdessä kirjoitettuja julkaisuja, merkitään lähdeluetteloon ensin yksin kirjoitetut ja sitten yhteiskirjoitetut julkaisut. Kuten edellä (alaosiossa 5.6) on todettu, APA-tyylin mukaan haastatteluja ja muita henkilökohtaisia tiedonantoja ei merkitä lähdeluetteloon.

Lähdeluettelon otsikkona on yksinkertaisesti **Lähteet**. Lähdeluettelon muotoilussa käytetään ns. riippuvaa sisennystä eli jokaisesta viitteestä sisennetään muut paitsi ensimmäinen rivi (esimerkiksi 0,5 cm). Lähdeluettelossa kannattaa poistaa tavutus ainakin muista kuin

suomenkielisistä viitteistä ja tasata vain vasen reuna. (Osiossa 6 esimerkkeinä käytettyjä lähteitä ei toisteta käsillä olevan ohjeistuksen omissa lähteissä tiedoston lopussa).

6.2 Kirjat

Kirjasta (myös e-kirjasta) merkitään lähdeluetteloon kirjoittajan sukunimi ja etunimen alkukirjain tai kirjaimet, julkaisuvuosi sulkuihin, kirjan nimi ja kustantaja. Kirjan nimi kursivoidaan.

Kirjan nimi kirjoitetaan ensimmäistä sanaa sekä mahdollisia erisnimiä ja mahdollisen alaotsikon ensimmäistä sanaa lukuun ottamatta pienillä alkukirjaimilla. Alaotsikko erotetaan pääotsikosta kaksoispisteellä. Kustantajan nimessä esiintyvät lyhenteet (Inc., Ltd, Oy, GmbH jne.) jätetään pois.

Esimerkkejä:

Edelheim, J. & Ilola, H. (toim.) (2017). *Matkailututkimuksen avainkäsitteet*. Lapland University Press.

Höckert, E. (2018). *Negotiating Hospitality: Ethics of tourism development in the Nicaraguan Highlands*. [Doctoral dissertation, University of Lapland]. Routledge.

Valtonen, A., Rantala, O. & Farah, P. (Eds.) (2020). *Ethics and politics of space for the Anthropocene*. Edward Elgar Publishing.

Jos kirja on julkaistu jossakin *tieteellisessä julkaisusarjassa*, sarjan nimi ja numero merkitään sulkuihin heti julkaisun nimen jälkeen.

Esimerkkejä

Haanpää, M. (2015). *Event co-creation. Autoethnographic study on event volunteer knowing as choreography* [Väitöskirja, Lapin yliopisto]. (Acta Universitatis Lapponiensis 358).

Hakkarainen, M. & Leskinen, T. (2001). *Kyliä tarinat – elämää Kurtakon, Venejärven ja Teurajärven kylissä*. (Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Oppivat kylät -projektin julkaisu 1/2001.)

Kietäväinen, A., Tuulentie, S., Nikula, A. & Välikangas, H. (2019). *Maaseudun kehittäminen kaupungissa: Esimerkinä Rovaniemen kylien ja alueiden kehittämistoiveet ja tavoitteet*. (Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 92/2019).

Toimitettu teos merkitään lähdeluetteloon erilliseksi lähteeksi *vain silloin*, kun itse tekstissä on viitattu kyseiseen *teokseen kokonaisuutena*. Usean kirjoittajan teoksiin, joissa ei ole erikseen toimittajia, merkitään kaikki kirjoittajat näkyviin.

Esimerkki:

Veijola, S., Germann Molz, J., Pyyhtinen, O., Höckert, E. & Grit, A. (2014). *Disruptive Tourism and its Untidy Guests: Alternative Ontologies for Future Hospitalityes*. Palgrave.

Jos viittaus kohdistuu toimitetussa kokoomateoksessa olevaan artikkeliin tai lukuun, viitteeksi merkitään *kyseinen* artikkeli tai luku. Lähdeluettelosta käyvät siinä tapauksessa ilmi myös koko teosta koskevat tiedot (ks. alaosio 6.3).

Esimerkki:

Germann Molz, J. (2014). Camping as Clearing. Teoksessa Veijola, S., Germann Molz, J., Pyyhtinen, O., Höckert, E. & Grit, A. *Disruptive Tourism and its Untidy Guests: Alternative Ontologies for Future Hospitalityes*. (s. 19-41). Palgrave.

6.3 Artikkelit tai luvut toimitetuissa kokoomateoksissa

Kokoomateoksessa olevasta artikkelista merkitään lähdeluetteloon kirjoittajan/kirjoittajien sukunimi ja etunimen alkukirjain tai -kirjaimet, julkaisuvuosi sulkuihin, artikkelin tai luvun nimi, teos, jossa artikkeli on julkaistu, sekä sivunumerot.

Esimerkkejä:

García-Rosell, J. (2017). Vastuullinen matkailu. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 229–234). Lapland University Press.

Veijola, S. (2006). Heimat tourism in the countryside. Paradoxical sojourns to self and place. Teoksessa C. Minca & T. Oakes (toim.), *Travels in paradox: Remapping tourism* (s. 77–95). Rowman & Littlefield Publishers.

Huomaa erityisesti seuraavat yksityiskohdat kokoomateosten kohdalla: Teoksen nimi kursivoidaan. Teoksen toimittajan tai toimittajien nimissä merkitäänkin tällä kertaa ensiksi etunimen alkukirjain ja vasta sitten sukunimi. Sivunumerot merkitään heti teoksen nimen jälkeen sulkuihin käyttäen s.-lyhennettä.

6.4 Artikkelit tieteellisissä lehdissä

Tieteellisen lehden eli tiedejournalin artikkelista merkitään lähdeluetteloon aina kirjoittajan sukunimi ja etunimen alkukirjain tai -kirjaimet, julkaisuvuosi sulkuihin pisteen kera, artikkelin nimi, lehden nimi, volyyminumero ja vuosikerta. Lehden numero merkitään

sulkuihin volyymin (*volume*) jälkeen vain, jos jokaisella numerolla on oma sivunumerointinsa eli jossaman vuosikerran lehdissä ei ole jatkuvaa juoksevaa numerointia.

Esimerkki: Stewart, E., Ilola, H. & Lüthje, M. (2014). Digitalisoitunut matkavalokuvaus – tirkistelyä vai toisen aitoa kohtaamista? *Kulttuurintutkimus*, 31(1), 14–27.

Artikkelin nimi kirjoitetaan pienillä kirjaimilla lukuun ottamatta ensimmäistä sanaa, mahdollisia erisnimiä ja mahdollisen alaotsikon ensimmäistä sanaa. Lehden nimi kursivoidaan, samoin volyyminumero. Jos lähteenä on lehti, jolle ei ole ilmoitettu volyyminumeroa, merkitään lehden nimen perään numero ja ilmestymisvuosi. Jos olet käyttänyt artikkelin sähköistä versiota, merkitse edellä mainittujen tietojen lisäksi viitteen loppuun doi-tunniste verkko-osoitteen muodossa. Doi-tunnisteet muotoillaan siis samoin kuin URL-osoitteet. Jos doi-tunnistetta ei ole saatavilla, merkitse artikkelin, lehden tai julkaisijan verkko-osoite tai käyttämäsi tietokannan nimi. Doi osoitteiden perään ei tule pistettä, se on kuin internet osoite eli ei pistettä, jotta linkki vie oikeaan osoitteeseen. Jos doi osoitetta ei ole, lähdeviite päättyy pisteeseen.

Esimerkkejä:

Haahti, A. & Yavas, U. (2004). A Multi-attribute approach to understanding image of a theme park: The case of SantaPark in Lapland. *European Business Review*, 16, 390–397.

Haanpää, M. (2004). Myytävänä joulun taikaa. *Kide*, 7/2004, 6–9.

Lüthje, M. & Saari, R. (2018). Paikallisen ruoan matkailullinen vetovoima: Kirjallisuuskatsaus. *Matkailututkimus*, 14(1), 42–54. Haettu 10.8.2018 osoitteesta <https://journal.fi/matkailututkimus/article/view/73028>

Rantala, O. (2010). Tourist practices in the forest. *Annals of Tourism Research*, 37, 249–264. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2009.09.003>

Veijola, S., Höckert, E., Carlin, D., Light, A. & Säynäjäkangas, J., 2019. The conference reimagined. Postcards, letters and camping together in undressed places. *Digithum*, (24). <https://digithum.uoc.edu/articles/abstract/3168/>

6.5 Internetlähteet

Internetlähteistä mainitaan lähdeluettelossa päivämäärä, jolloin viitteen materiaali on haettu verkosta ja tarkka URL-osoite (ks. myös alaluku 5.3 sekä se, mitä todettiin edellä artikkeleiden elektronisista versioista). Myös verkkosivuston nimi merkitään verkkosivuston otsikon lisäksi. Osoitteet tulee kopioida suoraan internetsivuilta, jotta niihin ei tule virheitä. Kun viite päättyy URL-osoitteeseen, sen perään ei merkitä pistettä.

Esimerkkejä:

Glusac, E. (2020). More over, sustainable travel. Regenerative travel has arrived. Haettu 2.9. osoitteesta www.nytimes.com/2020/08/27/travel/travel-future-coronavirus-sustainable.html

McLaughlin, K. (2018). Countries with the most tourists per head of population. Destinations suffering over tourism. Haettu 2.9.2022 osoitteesta www.traveller.com.au/countries-with-the-most-tourists-per-head-of-population-destinations-suffering-over-tourism-h10huf

Mäntylä, J-M. (2021). Onko Wolt- tai Uber-kuski yrittäjä? EU:n komissio listaa viisi kriteeriä, joilla alustatalouden kriteerit arvioidaan. Haettu 2.9.2022 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-12221445>

Suomen ensimmäisen gondolihsinin ja maailman cup -vaatimukset täyttävän rinteen rakentaminen on käynnistynyt Levillä. Haettu 2.2.2016 osoitteesta <http://www.levi.fi/levin-hissit>

Statistics New Zealand (2007). New Zealand in profile 2007. Haettu 8.8.2013 osoitteesta <http://www.stats.govt.nz>

Englanninkielisessä tekstissä lähdeviite merkitään näin:

Statistics New Zealand (2007). New Zealand in profile 2007. Retrieved August 8, 2013, from <http://www.stats.govt.nz>

Huomaa, että Moodlesta oleviin aineistoihin ei merkitä viitteeksi Moodle-oppimisympäristön verkko-osoitetta, koska kyseessä ei ole kaikille lukijoille avoin sivusto. Optima-aineistoihin ei siis viitata internetlähteinä vaan seuraavassa alaosiossa (6.6) esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

6.6 Muut lähteet

Muita lähteitä ovat esimerkiksi konferenssiesitelmät, julkaisemattomat opinnäytteet, sanomalehtiartikkelit ja oppimateriaalit. Nekin merkitään samaan lähdeluetteloon. Näiden merkitsemistä valaisevat alla olevat esimerkit.

Esimerkiksi:

Aho, S. (2009). Luova yrittäjyys, Diapaketti 1. KYM-maisteriohjelma 22.–24.10.09, Seppo Aho alan yleisiä aineistoja hyödyntäen. Kulttuuriyrittäjyyden kansainvälinen maisteriohjelma, Lapin yliopisto/Kajaanin yliopistokeskus.

Björklund, S. (2021). Huolta, häpeää ja huolenpitoa: Ympäristötunteet nuorten matkailijoiden kerronnallisissa identiteeteissä. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Matkailututkimus.

Halminen, S. (2021). Learning about sustainability. An action research study of a small tourism organisation undergoing the sustainable travel Finland-program. Master thesis, University of Lapland, Faculty of Social Sciences, Tourism Research / Tourism, culture and international management.

Höckert, E., Rantala, O. & Johannesson, G.T. (2021). Sensitive communication with proximate messmates. Konferenssiesitys 29. Nordic Symposium on Tourism and Hospitality Research, Shaping mobile futures: Challenges and possibilities in precarious times, 21. – 23.9.2021, Akureyri, Islanti.

Müller, S. (2022). From last chance tourism to gone destinations? Future narratives of Svalbard as a post-Arctic tourism destination. Master thesis, University of Lapland, Faculty of Social Sciences, Tourism Research / Northern Tourism.

Huomaa, että julkaisemattoman opinnäytteen nimeä ei kursivoida, ei myöskään konferenssissa pidetyn esitelmän nimeä. Sitä vastoin esimerkiksi lähteenä olevan sanomalehden nimi kursivoidaan. Sanomalehtiartikkeleista merkitään ilmestymispäivä ja sivunumero, tarvittaessa myös sivun kirjaintunnus.

Esimerkiksi:

Salo, T. (2.7.2022). Suomen kaunein tie kaipaa kulkijoita. Lapin Kansa, Luppo-liite, 4–7.

Lisäohjeita ja esimerkkejä erityyppisten lähteiden merkitsemiseen löytyy tarkemmista APA-ohjeista (ks. alaosio 5.1).

6.7 APSA-tyylin tekstiviitteet ja lähdeluettelo

APSA-tyylissä tekstiviitteet ovat muodossa (Mallikas 2022) ja tiettyihin sivuihin viitattaessa (Mallikas 2022, 12-17). (Esimerkit olivat fiktiivisiä). Viitteet aakkostetaan, jos niitä on useampia samassa viitteessä. Jos tekstissä mainitaan kirjojen nimiä, ne kursivoidaan. Lähdeluettelo kutsutaan nimellä Kirjallisuus.

APSA-esimerkkejä

Kirjat:

Kauppinen, Juha. 2019. Monimuotoisuus. Kertomuksia katoamisista. Helsinki: Siltala.

Artikkelit:

Autti, Outi. 2022. ”Ympäristötrauma – vesivoiman muuttaman jokiympäristön vaikutukset koettuun hyvinvointiin.” Sosiologia 59:2, 94-109.

Toimitettujen kirjojen artikkelit:

Veijola, Soile, Anu Valtonen, Jarno Valkonen, Seija Tuulentie, Outi Rantala, Maria Hakkarainen & Minni Haanpää. 2008. ”Töissä tunturissa. Tutkijatulkintoja elämäkertaineistosta.” Teoksessa *Töissä tunturissa. Ajatuksia ja kirjoituksia matkailutyöstä*, toim. Jarno Valkonen & Soile Veijola. Rovaniemi: Lapland University Press/Lapin yliopistokustannus, 21-68.

Internet-lähteet:

Harju, E. (17.4.2019). Matkailu menee tunteisiin. *Matkaileva tutkijat -blogi*.
<https://matkailevattutkijat.wordpress.com/2019/04/17/matkailu-menee-tunteisiin-17-4-2019/>

7. YHTEENVETO

Kirjallisten töiden yhteenveto-osio tai -luku sisältää nimensä mukaisesti yhteenvedon kirjallisen tuotoksen sisällöstä pohdintoineen ja johtopäätöksineen. Yhteenvedossa ei yleensä enää tuoda esille uusia näkökulmia eikä pääsääntöisesti uusia lähdeviittauksia. Kirjoitelman luonteesta riippuen otsikkona voi olla *yhteenvedon* sijaan *johtopäätökset* tms., joskin yhteenveto sisältää luontevasti niin tarkastelun tulosten tiivistyksen kuin johtopäätöksetkin edellisten pohjalta. Yhteenvedossa tyypillisesti kootaan tekstin tavoitteet ja tulokset yhteen, arvioidaan aikaan saatua kokonaisuutta, mietitään sen sovellettavuutta käytäntöön sekä mahdollisia jatkopohdintoja ja -tutkimuksia. Noudata kuitenkin aina mahdollisia erityisohjeita, joita kirjallisen työn päätösosiosta tai -luvusta on annettu.

Käsillä olevassa malliraportissa on siis esitetty keskeiset tekniset ohjeet erilaisten tutkimustekstien kirjoittamiseen. Teknisiin ohjeisiin perehtyminen ei ehkä aluksi kuulu kaikkein inspiroivimpiin opiskelutehtäviin. Säästät kuitenkin huomattavasti aikaa ja vaivaa, kun opettelet alusta lähtien laatimaan tekstit teknisesti oikealla tavalla. Et joudu vaivaamaan itseäsi uudestaan juuri ennen deadlinea tarkistaaksesi unohtuneita lähdetietoja. Lisäksi huomaat varmasti itsekkin, että ulkoasultaan siisti työ kohentaa tuntuvasti kirjoitelmasta muodostuvaa yleisvaikutelmaa – myös silloin, kun saat vuorostasi olla itse sellaisen kommentoijana. Arvostat kirjoittajan huomaavaisuutta. Kun olet laatinut muutaman kirjoitelman ohjeiden mukaisesti, ohjeiden seuraaminen alkaa sujua jo rutiininomaisesti.

LÄHTEET

Aho, S. & Ilola, H. (2004a). *Maaseudun elinvoimaisuus – nykyisyydestä aineksia tulevaisuuteen*. (Lapin yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekunnan julkaisuja B, Tutkimusraportteja ja selvityksiä 1.) Lapin Yliopistopaino.

Aho, S. & Ilola, H. (2004b). *Maaseutu suomalaisten asenteissa, toiveissa ja kokemuksissa*. (Lapin yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekunnan julkaisuja B, Tutkimusraportteja ja selvityksiä 2.) Lapin Yliopistopaino.

Bodén, J. A. (1935). *I gråbenens spår till ishav och högfjäll*. Albert Bonnier.

Haanpää, M. (käsikirjoittaja, tuottaja), Hakkarainen, M. (käsikirjoittaja, tuottaja), Sievers, K. (käsikirjoittaja, tuottaja) & Tarssanen, S. (käsikirjoittaja, tuottaja). (2019). *Matkailun kääntöpiiri: Onko matkailun ympärivuotisuus uhka vai mahdollisuus?* Audiotallenne. Matkailun tutkimus- ja koulutusinstituutti. <https://soundcloud.com/lapinkansa/sets/matkailun-kaeaentoepiiri>

Hautajärvi, H. (2014). *Autiotuvista lomakaupunkeihin. Lapin matkailun arkkitehtuurihistoria*. Aalto-yliopiston julkaisusarja Doctoral Dissertations 31/2014. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, Arkkitehtuurin laitos, Arkkitehtuurin historia; Aalto ARTS Books. Verkkojulkaisu: aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/19766

Höckert, E., Rantala, O. & Johannesson, G.T. (2021). Sensitive communication with proximate messmates. Konferenssiesitelmä, 29. Nordic Symposium on Tourism and Hospitality Research, Shaping mobile futures: Challenges and possibilities in precarious times, 21.-23.9.2021, Akureyri, Islanti.

Jokinen, E. & Veijola, S. (1996). Sexing the Tourist: Differences That Matter. A Key Note Multivision Presentation, Crossroads in Cultural Studies, 1.-4.7.1996, Tampere, Finland.

Jutila, S. (2013). Matkailuympäristöjen esteettömyys. Teoksessa S. Veijola (toim.) *Matkailututkimuksen lukukirja*. (s. 115-128). Lapin yliopistokustannus.

Jutila, S. (2019). Osallistava suunnittelu. Luentodiat, Matkailun kestävä suunnittelu -kurssi 28.1. – 24.2.2019. Matkailututkimuksen perusopinnot. Lapin yliopisto.

Kugapi, O., Höckert, E., Lüthje, M., Mazzullo, N. & Saari, R., koulutusinstituutti, M. t. j., & Institute, M. T. (2020). *Toward culturally sensitive tourism Report from Finnish Lapland*. Lapin yliopisto.

Kugapi, P., Laivamaa, L., Huhmarniemi, M. & Kilpimaa, P.(2020). Käsitöistä vetoa matkailuun. Teoksessa J. Talvela, H. Hyypä, M. Ahlavo, M. Kurkela, & T. Parkkola. *Luovien alojen nykytila, näkymät ja kasvupotentiaali: Creve 2.0. -yrityspalvelut ja yhteistyömallit hankkeen tuloksia ja visioita*. Aalto-yliopisto.

Kyöstiö, A. (2004). Suomen kirjastoautotoiminnan historia. Haettu 15.9.2015 osoitteesta <http://www.kirjastot.fi/fi-FI/kirjastoautot/kirjastoautohistoria/>

Lampio, E. & Hannikainen, L. (1921). *Petsamon opas: Kuvaus Petsamon luonnosta, asutuksesta, elinkeinoista ja historiallisista vaiheista sekä selostus matkareiteistä*. Otava.

- Lappi, Peräpohjola ja Petsamo* (1925). (Matkailijayhdistyksen matkakäsikirja XIV.)
Frenczell.
- MacCannel, D. (1976). *The tourist. A new theory of leisure class*. University of California Press.
- MacCannel, D. (1999). *The tourist. A new theory of leisure class*. University of California Press.
- Mallikas, M. (painossa). *Mallikirja*. Mallikustantaja.
- Mallikas, M. (tulossa). *Mallikirja*. Mallikustantaja.
- Markkanen, E. (1987). Harvojen harrastuksesta kansan huviksi 1887–1987. Teoksessa S. Hirn & E. Markkanen (toim.), *Tuhansien järvien maa: Suomen matkailun historiaa. Osa II* (s. 147–375). Matkailun edistämiskeskus. Suomen Matkailuliitto. Gummerus.
- MEK (2001). *Rajahaastattelututkimus. Osa 9: Ulkomaiset matkailijat Suomessa vuonna 2000. 1.1.–31.12.2000*. (Matkailun edistämiskeskus A:113.)
- Morinis, A. (1992). Introduction: The territory of the anthropology of pilgrimage. Teoksessa A. Morinis (toim.), *Sacred journeys: The anthropology of pilgrimage* (s. 1–28). Greenwood Press.
- Nousiainen, J. (2015). *Vieraanvaraisuuden käsitteellisiä ja paikallisia ulottuvuuksia. Mistä on lappilainen vieraanvaraisuus -selvityshankkeen raportti*. MTI:n julkaisuja, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti.
- Selänniemi, T. (1994). *Pakettimatka pyhään paikkaan: Suomalaisturistit Ateenassa*. (Jyväskylän yliopisto, etnologian laitos. Tutkimuksia 25.)
- Stewart, E., Ilola, H. & Lüthje, M. (2014). Digitalisoitunut matkavalokuvaus – tirkistelyä vai toisen aitoa kohtaamista? *Kulttuurintutkimus*, 31(1), 14–27.
- Suomen ensimmäisen gondolihissin ja maailman cup -vaatimukset täyttävän rinteeseen rakentaminen on käynnistynyt Levillä. Haettu 2.2.2016 osoitteesta <http://www.levi.fi/levinhissit>
- Suomenmaa IX.2: Oulun lääni. Pohjoisosa. Maantieteellis-taloudellinen ja historiallinen tietokirja*. (1931). WSOY.
- Tilastokeskus (2022). Majoitustilasto. Kaikkien majoitusliikkeiden kapasiteetti ja sen käyttö, helmikuu 2022. Haettu 2.9.2022 osoitteesta http://www.stat.fi/til/matk/2022/02/matk_2022_02_2022-03-31_tau_001_fi.htm
- Vauramo-Rankka, S. (1994). Pyhiinvaellusmatkan vaivat ja riemut. *Paimen-Sanomien* 1/1994, 6–7.
- Veijola, S. (toim.) (2013). *Matkailututkimuksen lukukirja*. Lapin yliopistokustannus.
- Veijola, S. & Valtonen, A. (2007). The Body in Tourism Industry. Teoksessa A. Pritchard, N. Morgan and I. Ateljevic (Eds.) *Tourism & Gender. Embodiment, sensuality and experience* (s. 13-31). CABI Publishing.
- Veijola, S. & Jokinen, E. (2008) Towards a Hostessing Society? Mobile Arrangements of Gender and Labour. *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 16(3), 166–181.

Vieru, M. (2017). Matkailuinvestoinnit. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s.170–176). Lapland University Press.

LIITE 1. Ohjeita liitteiden käytöstä

Liitteeksi sijoitetaan sellainen aineisto, joka antaa lisätietoa tutkimuskohteesta tai tutkimusprosessista mutta jota ei ole tarkoituksenmukaista sijoittaa osaksi varsinaista tekstiä. Liitteet otsikoidaan ja numeroidaan siinä järjestyksessä kuin niihin viitataan tekstissä. Ne merkitään myös sisällysluetteloon.

Tyypillisiä liitteitä ovat esimerkiksi kyselylomakkeet ja niiden saatekirjeet, tilastoaineistot, esitteet sekä taulukot ja kuvat. Taulukoita ja kuvia voi sijoittaa myös osaksi tekstiä, joten on aina tapauskohtaisesti harkittava, sopiiko aineisto paremmin liitteeksi. Jos kuva tai taulukko pikemminkin häiritsee kuin auttaa kirjoitelman varsinaisen juonen ymmärtämistä, se kannattaa sijoittaa liitteeksi.

Pyri saamaan liiteaineisto osaksi tekstitiedostoa käyttäen tarpeen mukaan apuna esimerkiksi skannausta. Jos joudut käyttämään erillisiä liitteitä, esimerkiksi painettuja esitteitä, merkitse niihinkin selvästi, mihin työhön ne liittyvät ja mikä liite on kyseessä (liitteen otsikko ja mahdollinen numero). Näin erillinen liite löytää takaisin omalle paikalleen, vaikka se eksyisikin tilapäisesti omille teilleen. Muista merkitä myös nämä mahdolliset erilliset liitteet sisällysluetteloon.

LIITE 2. Kansisivujen mallipohjat

KURSSITEHTÄVÄN SISÄLTÖÄ KUVAAVA

OMA OTSIKKO

Mahdollinen alaotsikko

Lapin yliopisto

Matkailututkimus

2023

YMATXXXX

Teknisen ohjeistuksen peruskurssi

Tehtävä 1: Malliteksti

Kaino Matkailututkija (0123210)

kamatkai@ulapland.fi

Vastuuopettaja: Oili Opettaja

KANDIDAATINTUTKIELMAN PÄÄOTSIKKO

Mahdollinen alaotsikko

Lapin yliopisto

Matkailututkimus

2023

YMAT1205

Matkailututkimuksen kandidaatintutkielma

Kaino Matkailututkija (0123210)

kamatkai@ulapland.fi

Ohjaaja: Oili Ohjaaja

Kaino Matkailututkija

MAISTERIN TUTKIELMAN PRO GRADU -TYÖN PÄÄOTSIKKO

Mahdollinen alaotsikko

Lapin yliopisto

Pro gradu –tutkielma

Matkailututkimus

2023